

A YLL TOKYO BOS DISTREWYS DRE DHORGRYS?

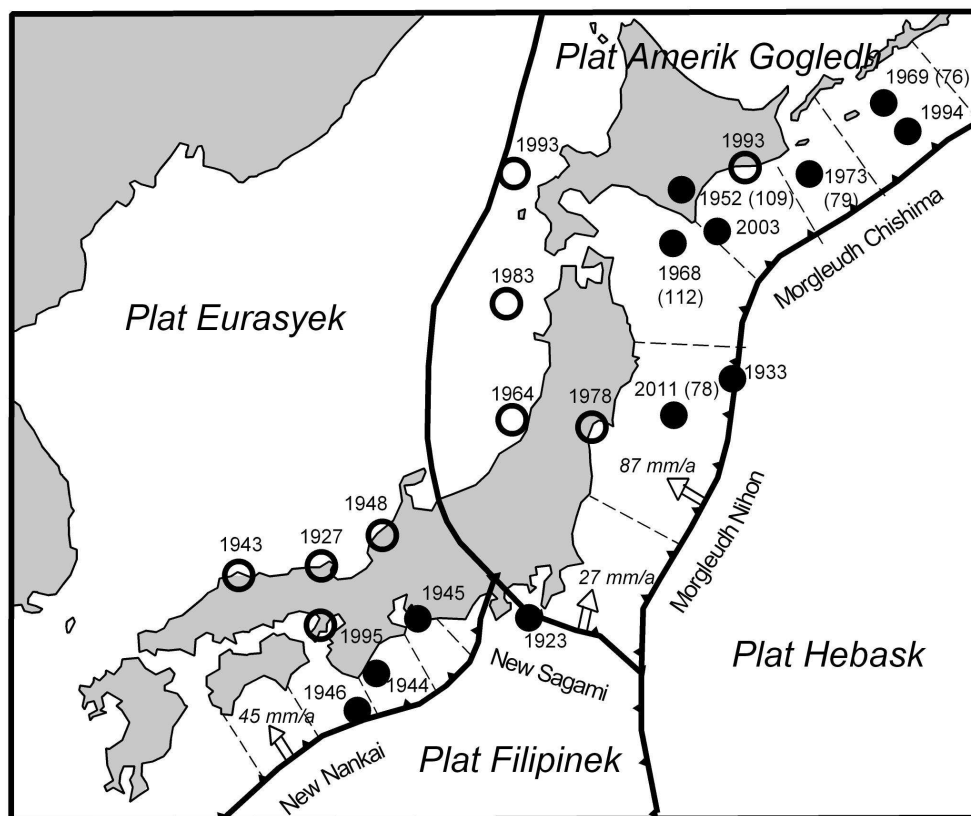
gans Ken George

Peub re welas gans skruth an hwarvosow yn Nihon: dorgrys, gordonn ha lemmyn godros nuklerek. Ha my ow skrifa, yma tus owth omwovynn mar kyll kommolenn dewynnyans drehedhes Tokyo. Y'n erthygel ma, y fynnav hwithra govynn arall: a yll Tokyo bos distrewys dre dhorgrys?

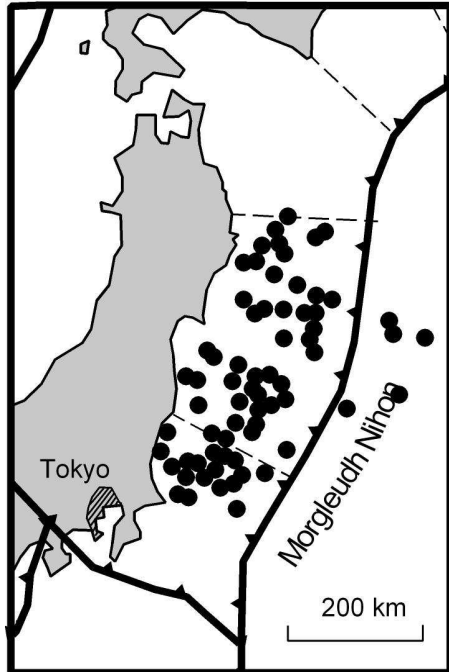
An gordhroglamm ma a hwarva kyns: yn 1923 y feu dorgrys ogas lowr dhe'n pennsita, ha tanyow a dhallathas ynni ha keffrys yn hy forth, Yokohama. Awos bos brassa rann an chioiw gwrys a brenn, y leskens yn pur es. A-dro dhe 142,000 den a veu ledhys. An sita a veu dastrehevys, mes yn 1945 y feu distrewys arta, dre danbellennow tewlys warnedhi gans an Amerikanyon. Tamm ha tamm y feu dastrehevys arta, ha lemmyn an worsita yw onan a'n brassa y'n norvys, gans moy ages 17 milvil annedhyas.

Y'n blydhynow 1960, y feu diskudhys bos rusk an norvys rennys yn platow tektonek, a-dro dhe dhewdhek aga niver. Drefenn bos an platow ow movya an eyl orth y gila, dorgrasyow a hwer orth aga oryon. Yma pypm a'n oryon ma ogas dhe Nihon, hag yndella Nihon a wodhav 20% a'n dorgrasyow bras y'n norvys.

Ottomma mappa a Nihon gwrys genev diworth fentynyow divers, hag a dhiskwedh pub dorgrys a vraster 7.0 po moy a-dhia an dorgrys bras a 1923 ogas dhe Doko. An re diskwedhys dre gylgh du a hwarva dre istennans unn plat yn-dann plat arall. An re erell, diskwedhys dre gylgh igor, a's teves ken gaws, mes hwath kelmys orth gwayans an platow.

Dre vras, arvor Hebask a Nihon (ynno Tokyo) a wodhav dorgrysyow gwrys dre istennans (an re ma a henwir dorgrysyow gorhordh). Dre dhegvyldhynyow, poester a dyv, hag ena yth yw livrys dre an dorgrysyow. An platow a wra gwya dre martesen 2.5 meter. Nyns an poester livrys orth an ughkres, mes dre hirder bras lowr a ammalva an plat. Hemm yw diskwedhys dre an nessa mappa: kynjag ow ha'n wo'jagow kelmys gans an dorgrys a'n 11ves mis-Meurth. An le tochys yw neb 400 × 300 km y vraster.

Dorgrysonydhyon a dregh an amalva yn rannow, diskwedhys war an mappow dre linennow yndellma ---. Unn dorgrys a wra lehe an poester yn onan po moy a rannow; awos hemma chons a nessa dorgrys y'n keth rann yw lehes dre termyn hir lowr. War an kynsa mappa, an termyn (yn blydhynyow) ynter dorgrysyow bras yw diskwedhys ynter krommvaghow. Mars eus unn rann ynni na veu dorgrys nans yw termyn hir, homm yw an rann ynni may fydh chons bras an nessa dorgrys.

Tokyo a wodhav dorgrysyow diworth an New Sagami (mir orth an kynsa mappa), hag ynwedh diworth rann an sottha a'n Morgleudh Nihon. Kales yw dismygi an termyn ynter dorgrysyow rag an New Sagami, drefenn hy bos berr, ha nag yw rennys yn rannow; mes diworth dustuni arall an dhorgrysonydhyon a dyb y vos ynter 150 ha 300 blydhen. $1923 + 150 = 2073$; ytho Tokyo a yll bos saw dre bols hwath. Y'n kansblydhen diwettha, ny veu dorgrys bras yn rann an sottha a'n Morgleudh Nihon, mes dell dhiskwedh an nessa mappa, mar vras o an dorgrys a'n 11ves mis-Meurth may tennas poester y'n rann na. My a breder y fydh heb mar dorgrys bras moy ogas dhe Tokyo nep-prys, mes nag eus chons bras anodho kyns nebes degblydhynyow. My a wayt ow bos ewn!

Gerva

dorgrys	<i>earthquake</i>	
gordonn	<i>tsunami</i>	(Nihonek <i>tsu</i> = gor-, <i>nami</i> = tonn)
gordhroglamm	<i>catastrophe</i>	
gorsita	<i>megalopolis</i>	
plat tektonek	<i>tectonic plate</i>	
new	<i>trough</i>	
kleudh	<i>trench</i>	
istennans	<i>subduction</i>	
gorhordh	<i>megathrust</i>	
ughkres	<i>epicentre</i>	
kynjag	<i>foreshock</i>	
wo'jag	<i>aftershock</i>	
dorgrysonydh	<i>seismologist</i>	
degblydhen	<i>decade</i>	